

זלמן שניאור ודויד פוגל בפריז בשנות השלושים

לילך נתנאל

האם המודרניזם בספרות העברית והיידיית, שזכה לתשומת לב מרכזית במחקרהחל מצמח [1919], דרך הלקין [1984] ועד חבר [1993], קרונפלד [1996], ליפסקר [2006], פינסקר [2011] ושכטר [2012], הוא אכן דומיננטי בספרות הזו? האם הסיפור העברי הקצר, נוסח ברדיצ'בסקי של הסיפורת העברית, הוסיף להיות מרכזי גם לאחר מלחמת העולם הראשונה? ומדוע הרומנים האורבניים שנכתבו בשנות העשרים והשלושים על-ידי פוגל, אלישבע, שטיינמן, פייגנברג, וברגלסון, לרוב לא זכו עם פרסומם להתקבלות אוהדת? דומה שחזונם של ברדיצ'בסקי ופרישמן בדבר ספרות יהודית-אירופאית החל להתערער כבר לאחר מלחמת העולם הראשונה. על רקע זה אני מבקשת לתאר את המפנה המאוחר ביצירותיהם של זלמן שניאור (1887-1959) ודויד פוגל (1891-1944), בשנות השלושים בפריז. שניהם התגוררו בפריז מאמצע שנות העשרים ועד מלחמת העולם השנייה, אך עיר זו כמעט ואינה מופיעה ביצירתם. בשנות העשרים המאוחרות החליט שניאור לגנוז רומן אוטוביוגרפי בשם 'ספר הנדודים' ולהתמקד בכתיבת סיפורים בידיש שנקראו 'בילדער פֿון מייך שטעטל שקלאָוו פֿאַר דער רעבוואָלוציע' [תמונות מהעיירה שלי שקלוב לפני המהפכה]. ואילו פוגל, שהתאכזב מההתקבלות של הרומן **חיי נישואים** בארץ-ישראל, שב לפריז וכתב את הנובלה האירופאית האחרונה שלו, **נוכח הים**. במקביל החל לעבד את רומן הנעורים שלו, **רומן וינאי**, שבו נזהר שלא לחזור על המתווה האורבני של **חיי נישואים**, והקפיד לשזור בעלילה הוינאית-בורגנית מרכיבים לאומיים וסנטימנטליים כמו ניסיון עלייתו של מיכאל רוסט לארץ-ישראל וכמו תיאור עיירת מולדתו ברוסיה.